

Ez duzu idazlea ematen

Gustuko ditut ematen duzu/ez duzu ematen esaldiak. Asko ematen dute. Judith Montero saxo-joleak esaten du askotan entzun dituela, baita musikari profesionalen ahotan ere «joe, itxura hutsari begiratuta ondo jo behar du horrek» bezalako esaldiak. Imajinatu dezakegu udako gau bat eta nazioarteko musikarien topaketa baten osteko afaria terraza batean. Eta gizon bat, altua, gabardinarekin. Eta ilea atzera. Eta «ondo jo behar du horrek». Baina Judithi ez omen zaio, begiratu batean, ondo ala gaizki jotzen duen igartzen... Emakumeei orokorrean ez omen zaie saxoa ondo ala gaizki jotzen duten igartzen... Bitxia.

Esana zidaten «ez duzu bertsolaria ematen». Ez nuen ulertu Elgoibarren «Hitzak egin gaitu ezer» bertsolaritzari buruzko erakusketan bisita gidatuak egin nituen arte. Oholtza bat zuen erakusketak, eta hurrei bertara igo eta bertsolariak imitatzeko eskatzen genien. «Egin bertsolariarena!» animatzen genituen. Orduan ulertu nuen: haur guztiek —neska zein mutiko— gizonezko bat imitatzen zuten; gehien-gehienek purua pizteko imintzioa egiten zuten, hankak zabaldu eta eskuak atzean gurutzatzen zituzten, burua altxa eta ahots nasalarekin hasten ziren boz gora kantuan... «Egia da, ez dut bertsolaria ematen!», pentsatu nuen, «eta eskerrak!».

Chillida-Lekun joan zitzaidan itzala ihesi hurrena. Alai Martin bertsolariak eta biok kantatu behar genuen bertan. Goiz xamar iritsi ginen, eta kafe-makinaren aldamenen ari ginen hizketan segurtasun-agente bat hurbildu eta «las azafatas?», galdetu zigunean. «No, las bertsolaris», erantzun genion. Baina, benetan, halakoetan zalantza gelditzen da: akaso erretiluak mikroak baino hobeto ematen dit?

Joan den astean hautsi zidaten beste ispilu bat. Durango-ko liburutegian izan nintzen *Aulki bat elurretan* liburuari buruz hizketan, pare bat orduz, lagun-giroan, gustura oso. Solasaldiaren amaieran, arrastaka ari ziren aulkien eta despedida-diosalen artean entzun nuen: «joe, Uxue, ze naturala zaren. Ez duzu idazlea ematen!». Klin-klin-klin!!! Kanpaitxo berriz ere... Hau ere ez al dut ematen? Antinaturala izan behar ote dut idazle izateko? Lentillen ordeztuak betaurrekoak jantzi behar ote nituen? Ez al dut kokotsean behar bes-tetan hatz egin? Esan izan didate idazle izateko irribarre gehiegi egiten dudala ere... Txarrena da, neure burua *Sautrela*-n ikusi nuenean ni neu lotsatu nintzela: «joe, etxeko salan nagoela ematen du. Ez dut idazlea ematen!», esan nion pisu-kideari. «Eta eskerrak!», erantzun zidan porroari kalada bat ematen zion bitartean.

Baina, nork ematen du ematen duena?

Hitzen udalekuak

Segur aski inork ere ez. Baina ezin uka jendeak gutaz pentsatzen duenak erabat baldintzatzen duela gure izaera. Tontoa tontakeriak egiten dituen omen da. Baina esaiozu tontakeriarik egiten ez duen haur bati hamar aldiz tontoa dela. Esaiozu tonto, tonto, tonto, tonto... eta ikusiko duzu nola azkenerako tontakeriak egingo dituen, eta beraz, tonto bihurtuko den. Gugandik espero denaren arabera jokatzeko baitugu askotan, jartzen diguten definizioaren arabera eta, noski, gero jokaera horrek birdefinitzen gaitu. Eta tonto, tonto, tonto... esaten dioten haurra nekez izango da herriko lixtoena.

Zer espero da, beraz, idazlearengandik? Serioa izatea, jantzia, intelektuala, apur bat buhamea eta eszentrikoa, agian... Eta zein da telebistak zabaltzen duen idazlearen irudia? «Usain bat? Aguarrasarena» (mea culpa, horixe erantzun nuen).

Baina gero haurrak eta gazteak literaturara erakarri nahi ditugu. Nola, ba? Lotsatu egin ditugu! Bermeoko institutuan

izan naiz literatur tailer moduko bat ematen, eta aurreneko klasean —tuntuna ni— «nori gustatzen zaio irakurtzea?», galdetu nien. Purrustada bat izan zen erantzuna, eta atzamar lotsatu bat edo beste. Bigarren klasean estrategia aldatu nuen, ordea: «Zer irakurtzea gustatzen zaizue?», galdetu nien. «Komiakiak», «abenturazkoak», «zientzia-fikzioa», «mendiari buruzkoak»... eta titulu bat edo beste ere esan zuten.

Nori ez zaio gustatzen istorioak entzutea? Hitz-jokoak egitea? Jolastea? Existitzen ez diren hitzak asmatzea? Nor ez da umetan zapo-hizkuntzan hitz egiten saiatu? Nork ez du bere izena atzekoz aurrera esan belarrira zer soinu egiten duen jakiteko? Nork ez du maitemindutakoan sms formatuko poesia egin?

Hitzen udalekuak sortu behar genituzke. Xabi Payari entzun nion duela gutxi: «euskara bultzatu nahi baduzu, aipatu behar duzun azken hitza euskara da». Egin ditzagun literatur udalekuak literatura aipatu gabe. Kendu boligrafoa eta koadernoan eraman beharreko gauzen zerrendatik. «Debekatuta dago liburuak eramatea», jarriko nuke letra larriz izen-emate orrian. Eta egin dezagun jolas: har ditzagun hitz konposatuak, bana ditzagun erditik eta elkar ditzagun berriro hitzak aleatorioki. Har ditzagun, esaterako, kalejira, liburu-denda, itsasontzia, kalatxoria... eta sor ditzagun jiradenda, kalajira, kaleontzia eta txoriliburua... Jar dezagun maitadenda bat atarian: ordenatu ditzagun besarkadak, musuak eta laztanak apaletan. Jar diezaiegun prezioa eta zehaztu dezagun dendaren ordutegia. «Muxu bat gaueko 10etan? Bar-katu, itxita dago: goizeko 9etatik arratsaldeko 8etara zabal-tzen dugu».

Jar dezagun «i» bokalarekin bakarrik hitz egin daitekeen eguna; jir dizigin itsisiki igini (bakoitzak egin dezala bere txalupa, pentsa dezala zein den arrantza egiteko lekurik onena, eta hauta dezala portu bakoitzeko maitea. Oroi ditzala hondoratu zirenak eta asma ditzala altxorrak eta lamiak eta korsarioak eta baltsak); jar dezagun errimatuta hitz egin behar den eguna; idatz ditzagun poemak izaretan

eta lo daudenen besoetan; ea zeinek idazten duen piroporik politena zopako hizkiekin...

Idazlea ez da serioa, jantzia, intelektuala, apur bat buhamea eta eszentrikoa... Arren! Hori afirmazio serio, jantzi, intelektual, apur bat buhame eta eszentriko bat baino ez da!

Hatz mamiekin

Ez dakit itsuek emozioa nola ikusten duten ingurukoan aurpegietan. Agian, hatz mamiekin edo, agian, ukitu beharrik ere ez dute. Aurreko bi atalak idatzi eta, atsedenaldi bat hartzearen, Correosera joan naiz aspaldi idazmahaian jirabiraka nerabilen agiria eskuan hartuta. «Hauxe da», esan dit mostradorearen atzeko andreak, eta pakete handi bat luzatu dit. Etxera etorri eta gutunazal handia ireki dut: barruan beste pakete bat zuen, paper marroiz bildua: «Pakete matriuska bat...», pentsatu dut. Paper marroia kendu eta burbuilaz beteriko plastiko horietako batekin egin dut topo, eta umetan bezala, ezin izan diot globo batzuk lehertzeko tentazioari eutsi.

Azkenean kendu diot azken geruza: liburu erraldoi bat da, 30 zentimetro izango ditu zabaleran, eta beste hainbeste luzeran. «Aulki bat elurretan», jartzen du azalean eta barrua zuri-zuria da. Ez nuen sekula pentsatuko: benetan elurra egin du nire hitzen gainean! *Aulki bat elurretan*-en braillezko itzulpena da, eta uste dut ez dagoela hizkuntza egokiagorik elurra irakurtzeko. Sentsazio desberdinak izan ditut, hasteko, liburuak hasieran duen eskaintzagatik: «Aitari, beturrekoengatik. Amari, begiradarengatik. Joni, begiengatik». Gogorra egin zait: idatzi nuenean ez nuen inor imajinatu hatz mamiekin lerro horiek irakurtzen. Baina gero mila galdera etorri zaizkit gogora: nolakoak izango ote dira liburuak irakurri ahala irakurle itsu horren buruan marraztuko diren paisaiak? Zenbaterainoko antza izango dute nik Suedian begien aurrean izan nituenekin? Zein hurbilduko da gehiago nire buruko eszenatokietara, ikusmendun irakurlea ala irakurle itsua?

Kasualitatea izango da, baina azken asteetan Kukubiltxo antzerki-taldearentzat Aristides Vargasen obra bat itzultzen aritu naiz: *Haritzaren azalera zehatza*. Neska itsu batek bere identitatearen bila egiten duen bidaia da, hain juxtu. «Argia, ikusten ez zuen neska batek kontatu zuen gezur bat da». Obrako esaldi bat da.

Eta pentsatu dut kale batean barrena doala, pertsona itsu batek adokinak ikusten dituela banaka-banaka, eta paretaren koskak, eta orain bi aste kendu zuten kartelaren zelo-marka, eta berarekin gurutzatzen diren pauso guztiak, eta lehenengo pisuko amonak prestatu duen haragi gisatua, patatekin eta tipula askorekin...

Fabore bat baino ez: *Aulki bat elurretan*-en agertzen diren paisaietan zerbait edo norbait ahaztu bazait —azkarregi igarozen gizon bat, lurrean zegoen panpina bat, haur baten arnasestua, nik zer dakit— eta inork hatz mamiekin aurkitzen badu, abisatu, mesedez. Nik ez nuen ikusi.

Gastroenteritisa

Ez da ona gastroenteritisarekin zaudenean haragia jatea. Ezin izan nion tentazioari eutsi, baina. Suero laranja betetako botila aurrean nuela irakurri nuen Eider Rodriguezen *Haragia*. Tripako mina neukan eta, benetan, esperientzia berezia izan zen ondoeza zerk eragiten zidan ziur jakin ezin izatea: medikuak diagnostikatu zidanak ala liburu-denda-koaren gomendioak. Asko gustatzen zait Eiderren begirada zorrotza, hoztasun ia krudel hori. Liburuaren azalean azaltzen den oinaren juanikoteak zapata estuegien barruan traba egin behar duen bezala egiten dute traba Eiderren istorioek: hor daudelako egiten dute traba, hor daudelako denbora guztian zapataren kontra.

Gastroenteritis epidemia dagoela esan didate, ospitaleak goraino daudela. Ez nekien ospitaleak betetzeko adina irakurle bazenik...¶